

PRILOG BIOBIBLIOGRAFIJI ZLATKA HERKOVA (1904. –1994.)

MLADEN ŠVAB

(Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*, Zagreb)

UDK 012 HERKOV, Z.
929 HERKOV, Z.
Izvorni znanstveni članak
Primljen: 15. III. 1995.

SAŽETAK. Na temelju cjelokupnoga objelodanjenog djela Zlatka Herkova (Zagreb, 16. VIII. 1904. – Zagreb, 21. IV. 1994.) – popis njegovih radova, koji obasiže dvadesetak knjiga, ukupno 227 bibliografskih jedinica, čini sastavni dio ovoga rada – prikazan je Herkovljev prinos nizu disciplina: financijama i financijskom pravu s posebnim težištem na javnim financijama, njihovoj povijesti i primjeni, egdotici, povijesti gradskih statuta, numizmatici, metrologiji, srednjovjekovnom i novovjekovnom latinitetu, gospodarskoj povijesti, pravnoj povijesti, napose povijesti javne uprave, povijesti brodogradnje, povijesti umjetnosti te povijesti rodnoga grada Zagreba. Raspon objavljivanja obuhvaća više od šest desetljeća – 1931. – 1992.

Hrvatska historiografija izgubila je 1994. petoricu svojih djelatnika. To su Ivan Beuc, Bogdan Krizman, Ljubo Boban, Josip Lučić i Zlatko Herkov. Sumnje nema da je gubitak Zlatka Herkova najteže nadoknadiv. On je bio, uz ponekoga rijetkog, poput Stjepana Antoljaka, poticajna spona s razdobljem hrvatske građanske historiografije na postignućima kojima treba – uz uvažavanje stranih suvremenih i relevantnih dostignuća – iz temelja obnavljati hrvatsku historiografiju. Nedostajalo je samo nekoliko mjeseci da Zlatko Herkov doživi svoj devedeseti rođendan, ali usud i teška bolest prekinula je krhku nit njegova nadasve plodnoga života. Zanimljiva je činjenica da nijedan list¹ u Zagrebu,

¹ »Večernji list« ipak je na poticaj autora ovih redaka predloženi nekrolog pretvorio u članak u povodu 90. godišnjice rođenja Z. Herkova. Vidi »Večernji list« 11125 od 21. VIII.1994., Obzor 28, 20–21. Koristim priliku da ispravim pogriješku koja se potkrala. U »Večernjem listu« netočno je naveden datum Herkovljeve smrti 21. veljače, ispravno je 21. travnja 1994. – Sredinom 1994. objelodanio je Gjuro Krasnov članak *Zlatko Herkov – počasni član HND* (uz 90. obljetnicu života), »Numizmatičke vijesti« 1994., i (47) 189–191. Iz teksta je vidljivo da je pisan za Herkovljeva života jer je u »Napomeni« obznanjeno da je Herkov umro. Kada sam početkom ožujka 1995. dobio uvid u Herkovljevu rukopisnu ostavštinu (dalje RO) – na čemu najsrdačnije zahvaljujem njegovu nečaku gospodinu Zvonimiru pl. Herkovu – među ostalim ustanovljeno je da je Zlatko Herkov ostavio nezavršen rukopis koji nosi naslov *Autonekrolog*, ukupno šest strojem tipkanih stranica. Druga stranica toga rukopisa nije povezana s prvom i trećom, već tu vezu čini stranica označena kao 2a. U fasciklu uz *Autonekrologe* nalazi se i dopis iz kojega je vidljivo da je Herkov kao Prazmaj Unadolski bio ponukan dostaviti podatke o svom životu Družbi »Braće Hrvatskoga zmaja«, koja je namjeravala objelodaniti taj tekst u svomu za sada neizšloj *Godišnjaku*. Činjenica je da je i Gj. Krasnov član Družbe »Braće Hrvatskoga zmaja«. Niz rečenica koje se nalaze u Krasnovljevu spomenutom tekstu mogu se naći i u *Autonekrologu*, kao i podaci koji iz drugih Herkovljevih kraćih životopisa nisu bili poznati, upućuje da je Krasnov ili za posjeta Zlatku Herkovu ili kao član Družbe dobio u njih uvid. Veći dio Krasnovljeva teksta doslovce je, bez navodnika, jednak *Autonekrologu*.

pa ni u ostaloj Hrvatskoj, nije objavio primjereni nekrolog. Dakako, gotovo je suvišno i spomenuti da to nisu uradili ni radio niti televizija. Jedino je Družba »Braća Hrvatskog Zmaja« dvjema obavijestima o smrti u »Vjesniku« i »Večernjem listu« upozorila na gubitak svojega istaknutoga pripadnika.

Ocrtati makar i najsžetije toliko plodan život i djelo nastalo u gotovo šezdesetpetogodišnjem rasponu tijekom kojega je u neprekidnoj stručnoj i znanstvenoj djelatnosti prinio obol u toliko disciplina, zahvalan je, ali ne i lak, zadatak. Objelodanjene rezultate svojih postignuća razasuo je u sljedećim disciplinama: financijama i financijskom pravu s posebnim težištem na javnim financijama, njihovoj povijesti i primjeni; proučavanju i objelodanjivanju niza starijih gradskih statuta; temeljenu povijesne metrologije, napose u hrvatskoj i srednjoeuropskoj historiografiji, u čemu je stekao neprolaznih zasluga, te našem srednjovjekovnom i novovjekovnom latinitetu. Nisu zanemarivi ni njegovi prilozi povijesti brodogradnje i povijesti umjetnosti. Uz sve do sada nabrojano, ističu se mnoga objelodanjena vrela i to poglavito ona koja hrvatska historiografija nije do njegova istraživanja i upozorenja na njih imala u krugu svojega zanimanja. Jednako su vrijedni i njegovi radovi koji se odnose na neobjelodanjene novovjekovne rukopise. Svojim radom Herkov ih je uvrstio u nezaobilazan korpus vrela bez kojih se više ne može niti zamisliti bilo kakav ozbiljniji sintetički pristup hrvatskoj novovjekovnoj povijesti. Još je nekoliko disciplina zaokupljalo njegovu pažnju. To su pravna povijest, gospodarska povijest, numizmatika i povijest rodnoga Zagreba i to u najširem mogućem smislu. U svojim radovima Herkov u pravilu ne prelazi sredinu XIX. vijeka.

Zlatko Herkov rođen je 16. kolovoza 1904. u Zagrebu u plemićkoj obitelji – prema obiteljskoj tradiciji plemstvo je dobiveno od kralja i cara Maksimilijana II. (1527.–1576.) – starinom iz Kostajnice, koja je, među ostalim, dala djeda Rajmunda² (1820.–1898.), svršenoga filozofa i pravnika, posljednjega predstojnika Financijsalnog odjela Glavnog zapovjedništva kod Krajiške zemaljske upravne oblasti u Zagrebu³, poslije ministerijalnog savjetnika, te oca Henrika (1859.–1910.), svršenoga pravnika i najposlije sudbenoga vijećnika.

Zlatko Herkov školovao se u Zagrebu, gdje je polazio 1910.–1914. pučku školu, 1914.–1922. gimnaziju te 1922.–1926. pravni fakultet, na kojem je diplomirao 1927. a 15. veljače 1928. stekao naslov doktora prava.

Za vrijeme studija, već 1923.–1924. radi u uredništvu časopisa »Pravni savjetnik«⁴, a prema odluci pomoćnika ministra financija Kraljevine SHS, početkom siječnja 1925. stupio je u državnu službu kao zvaničnik-pripravnik pri računovodstvu Financijskoga ravnateljstva u Zagrebu⁵, da bi kao abiturijent 8. listopada 1926. bio unaprijeđen kod iste institucije u računarskog pripravnika II. kategorije 5. grupe.⁶ Poslije završenoga studija prava te polaganja čak dvaju stručnih ispita⁷, bio je u svibnju 1928., odlukom ministra

² Austrijsko plemstvo (viteštvo) podijeljeno je Rajmundu Herkovu s pridjevom »von Unathal« 22. travnja 1882. Vidi Ivan v. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899., 62.

³ Vidi RO, *Autonekrolog*, I.

⁴ Vidi RO, *Autonekrolog*, I.

⁵ »Narodne novine« (dalje NN) 1925, 9, I.

⁶ NN 1926, 230, I.

⁷ Vidi RO, *Autonekrolog*, I.

financija Kraljevine SHS, unaprijeđen u »činovničkog pripravnika I. kategorije 9. grupe pri kr. financijskom ravnateljstvu u Zagrebu«⁸ i pridijeljen u istom položaju novoutemeljenoj »Poreskoj upravi za grad Zagreb« (21. I. 1929.)⁹, a 24. srpnja iste godine unaprijeđen je za »pomoćnog sekretara 8. grupe I. kategorije«¹⁰ te 3. svibnja 1930. ponovno promaknut u »financijskog pristava 7. grupe I. kategorije u istoj poreznoj upravi«¹¹. Herkov je ponovno unaprijeđen u »financijskog sekretara« VI. položajne grupe 17. svibnja 1933.¹² »Savske finansijske direkcije u Zagrebu« i, napokon, 16. listopada iste godine dolazi na čelo porezne uprave za grad Zagreb kao »vršioc dužnosti šefa«¹³. Godine 1934. s tog položaja prešao je kao financijski savjetnik u Gradsko poglavarstvo u Zagrebu. Tu je kao gradski senator bio na raznim dužnostima, također u financijskoj struci (poglavar Gradskoga poreznog ureda, poglavar financijskog odsjeka II–A, te vodi kontrolni odsjek, odsjek za gradska poduzeća i najposlije je pročelnik financijskog odsjeka). Na čelu gradskoga poreznog ureda, uz suglasnost gradskoga vijeća a na pobudu tadašnjega zagrebačkog načelnika dr. Ive Krbeka, povjerena mu je reorganizacija poreznoga ureda, koju je uspješno proveo. Suvremenici su poslije reorganizacije taj ured držali za »najuzorniji ured što ga imade gradska općina«¹⁴. Godine 1945. u istom položaju radi u Gradskom narodnom odboru, da bi 1946. prešao u Ministarstvo financija Hrvatske, odakle 1947. odlazi zbog bolesti u mirovinu.¹⁵

Uz svoj redovan posao u Gradskom poglavarstvu, 1935. izabran je honorarnim nastavnikom (s obavezom profesora) na Visokoj ekonomsko-komercijalnoj školi u Zagrebu za predmet Nauka o financijama, financijska politika i ekonomska politika (novčano-kreditna), gdje predaje do početka II. svjetskog rata kod nas, tj. do proljeća 1941. God. 1937. habilitirao se za privatnoga docenta na Pravnom fakultetu u Zagrebu pri katedri Financijske znanosti, na kojoj predaje kolegij Samoupravni proračuni u teoriji i praksi, a 1940. Sveučilišni senat izabrao je Herkova izvanrednim profesorom, što je sankcionirano odlukom bana Banovine Hrvatske od 27. studenoga iste godine¹⁶, ali zbog ratnih okolnosti odbio je nastupiti na tome mjestu. Kao naš najistaknutiji stručnjak za javne financije od 1938. pravi je član Međunarodnog instituta za javne financije u Parizu. Na Herkovljevu pobudu 1940. utemeljen je – otvoren 2. ožujka – Institut za javne financije u Zagrebu, u sklopu kojega je ustanovljen Zavod za financijsko pravo, s glavnom svrhom okupljanja naših najpriznatijih financijskih stručnjaka. Bio je to prvi takav institut u tadašnjoj državi.

God. 1948. do 1958., uz intenzivno bavljenje znanstvenim radom, vanjski je znanstveni suradnik Arhiva grada Zagreba. Kolovoza 1955., unatoč zdravstvenim

⁸ *NV* 1928, 102, 1.

⁹ *NV* 1929, 17, 1.

¹⁰ *NV* 1929, 168, 1.

¹¹ *NV* 1930, 102, 1.

¹² »Službene novine« 1933., 110, 1.

¹³ »Službene novine«, 1933., 236, 1.

¹⁴ Docent dr. Zlatko Herkov: *Općinski proračuni*, »Novosti« 1938., 305, 25.

¹⁵ Prema usmenom priopćenju Herkovljeva nećaka – studeni 1994. – Zlatko Herkov odlazi u mirovinu jer nije želio snositi odgovornost za financijsku »politiku« koja je bila sve prije nego utemeljena na pravu i poštivanju pravnih normi. Ministar financija vlade NRH bila je Anka Berus, 1945.–1949. i 1950.–1953. sa završenim Filozofskim fakultetom, a do 1941. gimnazijski profesor književnosti.

¹⁶ Spomenica u povodu proslave 300. godišnjice Sveučilišta u Zagrebu, II, Zagreb, 1969., 28–29; *NN* 1940, 280, 1–2.

teškoćama, reaktivira se i dolazi na čelo financijsko-privrednog odjela poduzeća *Viadukt*, a od 1957. voditelj je Instituta za likovne umjetnosti JAZU. God 1961. postaje viši naučni suradnik Historijskoga instituta JAZU, a 1965. kao naučni savjetnik dolazi za njegova direktora. Tu dužnost obavlja do umirovljenja 1976.

Rad i djelovanje Zlatka Herkova može se podijeliti u nekoliko cjelina. U prvom periodu 1931.–1950. zaokupljen je raznim aspektima teoretskog proučavanja javnih financija, objelodanjuje zbirke zakona s praktičnim uputstvima i njihovim teoretskim razradama. Tako 1931. pokreće s još dvojicom financijskih činovnika (Stjepkom Vrtarom i Viktorom Kružićem) »Financijski arhiv« »potpuno neovisan časopis sa zadatkom da promiče proučavanje i upoznavanje javnih financija kako s teoretskog tako i s praktičnog gledišta«¹⁷. Kada 1933. časopis zapada u financijske teškoće, iako raspisuje natječaj – s visokom nagradom – za nalaženje rješenja svjetske gospodarske krize te za njezin odjek u Kraljevini Jugoslaviji¹⁸, i pokušava putem dvaju opsežnijih svezaka »Financijskog almanaha« – ukupno preko 700 stranica –1932. i 1933. s popularizacijom financijskih propisa i njihove praktične primjene, Herkov preuzima »Financijski arhiv« kao vlasnik, nakladnik i urednik »bez obzira na financijske neprilike i bez ikakve pomoći s bilo koje strane, sačuvavši njegovu neovisnost«¹⁹.

Zajedno sa S. Vrtarom i V. Kružićem priredio je kao prvi svezak *Zbirke financijskih zakona* djelo *Prometni porez*, Zagreb 1931. U »Financijskom arhivu« od 1931. do 1933. objelodanjuje niz priloga o raznim podvrstama poreza na poslovni promet, a potom se javlja opsežnim djelom *Zbirka propisa o porezu na poslovni promet*, Zagreb, 1933.,²⁰ kojega drugo prošireno i dopunjeno izdanje izlazi iz tiska 1938.²¹ (iako je u impresumu označena 1937. Dodatak I. – privez – datiran je 15.IX.1938). Oba izdanja naišla su u stručnim krugovima na vrlo dobar prijem te se držalo da »Ova Zbirka spada među najbolja slična djela kod nas«²². Isti autor – vjerojatno je riječ o H. Holzmannu – nastavlja: »Već 1933. izdao je dr. Herkov zbirku propisa o porezu na poslovni promet. Nova 'Zbirka' je prerađena i dopunjena, komentar (tumač) zakonskih odredaba je tako iscrpan da omogućuje njegovu praktičnu primjenu koli financijalnom stručnjaku toli i nestručnjaku – porezniku.« U dijelu dodatka Herkovljevoj zbirci J. Stanković, tada tajnik Obrtničke komore u Zagrebu, sastavio je »popis važnijih zanimanja prerađivača i proizvođača, obzirom na obvezu plaćanja poreza na poslovni promet«.²³

Svoje zanimanje za reguliranje pravnih normi o jednom od najvažnijih poreza, a to je porez na poslovni promet, pokazao je Herkov i djelom *Tumač propisima o porezu na*

¹⁷ Z. Herkov, *Iz povijesti javnih financija, financijskog prava i razvitka financijske znanosti Hrvatske*, Zagreb, 1985., 225 i napose bilj. 319.

¹⁸ Za 1931.–1932. nagradu Financijskog arhiva dobio je Hugo Holzmann za rad *Svjetska privredna kriza i njezino rješenje s osobitim obzirom na privredu Jugoslavije*.

¹⁹ Herkov, n.dj. 225, bilj. 319.

²⁰ Vidi prikaz i ocjenu H. Holzmann, *Ein grundlegendes über die Warenumsatzsteuer*, Morgenblatt, 1933., 222, 7, i D. M. G., *Zbirka propisa na poslovni promet*. Povodom izdanja djela dra Zlatka Herkova, Jugoslavenski Lloyd, 1933., 215, 3–4.

²¹ Vidi odjek toga djela: Dr. Đ. G., Dr. Zlatko Herkov, *Prometni porez*, »Novosti« 1937., 309, 12; M. Spasić, *Zbirka propisa o porezu na poslovni promet*, »Jugoslavenski ekonomist«, 1937., 9, 707–708; S. Vrtar, Dr. Zlatko Herkov, gradski finan. savjetnik: *Zbirka propisa o porezu na poslovni promet*, II. prerađeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 1937., »Jutarnji list«, 1937., 9234, 11.

²² – h., Dr. Zlatko Herkov: *Zbirka propisa o poslovnom prometu* (izd. 1937.), »Svojina«, 1937., 22, 201.

²³ Isto.

poslovni promet, Zagreb, 1943., a sljedeće godine izradio je istovrsno djelo i za jednu drugu specijalnu – ali na ovim prostorima ne tako rijetku – privremenu vrstu poreza, a to je *Tumač ratnim porezima*, Zagreb, 1944.

Nastavak praktičnog rada u financijama Gradskog poglavarstva u Zagrebu razrada je problematike proračuna – kojega oštro luči od budžeta²⁴ – i tako nastaje također zapaženo djelo *Općinski proračuni u teoriji i praksi s osobitim obzirom na gradske proračune*, Zagreb, 1938. Ta knjiga, putokaz i priručnik za brojne sastavljače takvih proračuna, doživjela je nepodijeljeno priznanje kako dnevnoga tako i stručnoga tiska²⁵. Tako, među ostalim pohvalama i priznanjima, nepotpisan autor u *Novostima* piše 1938. godine: »Prije dvije godine g. dr. Herkovu bila je povjerena i uprava gradskog financijskog A odjeljenja, pa je i tu ostavio duboki trag pokazujući kako treba da se i rad toga odjeljenja preuredi. Međutim vrijeme je bilo prekratko, on je kao poglavar financijskog A odjeljenja sastavio samo jedan gradski proračun.« Držim da je Herkov to obilato nadoknadio svojim djelom *Općinski proračuni*. Sažeto je tu knjigu vrednovao Holzmann riječima: »Mnogo je korisnoga učinio dr Herkov jednom teoretski i praktički vrlo lijepo i pregledno izradjenom knjigom, koja ima inicijativnog i još više kritičnog duha.«²⁶ Svoj praktični i teoretski rad Herkov je pokazao i u svojevrsnom, gotovo se može reći drugom, izdanju koje je objelodanio početkom 1945., *Obćinske financije*, Zagreb, 1945., s instruktivnim podnaslovom Prilog za proučavanje financija naših gradova i občina s povjesnog, teoretskog i praktičnog gledišta.

U prvim poslijeratnim godinama vraća se poreznoj tematici i u »Obrtničkom listu« 1946.–1950. objavljuje niz članaka u kojima pruža upute obrtnicima za plaćanje poreza na promet te za izračunavanje i obračun državne akumulacije, koja je bila temeljnica njihovih poreznih opterećenja, dijela gospodarstva tada još uglavnom nezahvaćenoga nacionalizacijom. Kao svojevrsnu sintezu tih članaka objelodanio je *Porezni priručnik za obrtnike*, Zagreb, 1950. Time je uglavnom bilo završeno njegovo dvadesetgodišnje djelovanje kao teorijskog i praktičnog financijaša.

Radeći na poreznoj i proračunskoj problematici, točnije baveći se javnim financijama, u krug Herkovljeva zanimanja moralo je doći upoznavanje slijeda povijesnoga razvoja poreznoga pravnog sustava. Pokazuju to poneki od njegovih priloga objavljenih prije II. svjetskog rata (vidi njegov popis radova br. 38, 39, 43, 44, 48, 60), a njima pripada i unošenje povijesne dimenzije u njegovo djelo *Obćinske financije* iz 1945. Iz tih, tada ipak samo povremenih, zalijetanja u pravno-povijesna financijska pitanja Herkov je uočio dvije znatne praznine u dotadašnjoj hrvatskoj historiografiji. Riječ je o slabome poznavanju hrvatskih starih mjera u kojima su bila iskazana sva javna podavanja te jednako tako slabom poznavanju starih gradskih statuta, u kojima su se nalazile i odredbe o načinu i vrstama gradskih poreznih terećenja. Kao vrsnom latinistu, bila mu je

²⁴ Z. Herkov, *Proračun ili budžet?* »Gradski namještenik« 1938., 13, 26.

²⁵ H. Holzmann, *Općinski proračuni. Novo djelo docenta dr Zlatka Herkova*, »Obzor«, 1938., 262, 1; A. Leitner, Herkov dr. Zlatko, *Općinski proračuni u teoriji i praksi s osobitim obzirom na gradske općine*, Zagreb, 1938., »Economist«, 1938, 10–11, 498–500; M. Sagrak, *Općinski proračuni*. Povodom izdavanja jedne vrlo dobre i potrebne knjige, Jugoslavenski Llyd, 1939., 8, 2; *Općinski proračuni u teoriji i praksi*. U povodu knjige Dra Zlatka Herkova, »Jutarnji list«, 1939., 9705, 4; Docent dr. Zlatko Herkov, *Općinski proračuni*, »Novosti« 1938., 305, 25.

²⁶ »Obzor«, 1938., 262, 1.

potpuno jasna potreba pojašnjenja i prevođenja na suvremeni hrvatski jezik kako srednjovjekovnih naziva tako i novovjekovnih naziva vezanih uz hrvatske javne financije, napose komunalne. Iz tih su spoznaja proistekli glavni pravci njegova pravno-povijesnog rada u poslijeratnome vremenu. Tako, među ostalim, nastaju djela koja nagovještački obilježavaju cjelokupno njegovo istraživačko poslijeratno djelovanje. Prvo među njima jest *Statut grada Rijeke od godine 1530*, Zagreb, 1948.²⁷ Slijedi *Statut grada Zagreba od god. 1732.* i *Zbornik statuta grada Zagreba od godine 1773*, Zagreb, 1952,²⁸ zapažen prilog hrvatskoj numizmatici »*Horvacki novac*« – *Hrvatska novčana jedinica XVIII. stoljeća*, »Starine« 44, 1952., 95–199²⁹.

Prolazeći golemu arhivsku građu, uglavnom neobjelodanjenu, napisao je kao vrstan poznavalac srednjovjekovnoga i novovjekovnoga latiniteta dvosveščano djelo *Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske*, Zagreb, 1956.³⁰ Djelo obasiže 1145 stranica. Sastavljanje tako velikoga rječnika pokazuje njegovu neiscrpnu energiju i široko pravno-povijesno znanje.

Kada je nekoliko godina kasnije obnovljen rad na *Rječniku srednjovjekovnog latiniteta*³¹ – započet tridesetih godina u sklopu Međunarodne unije akademijā, a prekinut izbijanjem II. svjetskog rata – Herkov je, legitimiravši se izradbom spomenute *Građe*, uključen u taj rad kao jedan od glavnih stupova redakcije, uz Marka Kostrenčića i Veljka Gortana. Glavni je organizator i obrađivač niza riječi za nj, a u tom sklopu uređuje sam ili uz Rajku Modrić *Saopćenja Centralne redakcije Međuakademijskog odbora Rječnika srednjovjekovnog latiniteta 1962.–1965.* svih dvanaest svezaka. Pri započinjanju rada na istovrsnom *Rječniku novovjekovnog latiniteta u Saopćenjima Centralne redakcije Međuakademijskog odbora za Rječnik novovjekovnog latiniteta* objelodanjuje veći broj do tada zanemarenih vrela (vidi popis njegovih radova, br. 167 i 178).

²⁷ Usporedi ocjenu toga djela koju je dao Marko Kostrenčić u *Historijskome zborniku* 1949, 1–4, 312–314, kao i A. R.: Važno svjedočanstvo o hrvatskoj prošlosti Rijeke. Bilješka uz djela dra Zlatka Herkova: *Statut grada Rijeke*. »Hrvatsko kolo«, 1948., 2, 377–380.

²⁸ Vidi vrlo kritičnu i opširnu ocjenu Nade Klaić u *Historijskome zborniku* 1952., 3–4, 347–350, u kojoj je ipak bila prisiljena priznati da je to »prvi slučaj da štampan izlazi jedan komisioni statut XVIII. st.«, te zaključuje: »Osobito je dragocjen uvod, koji nas, iako u glavnim crtama, dobro upoznaje s razvitkom gradskoga pravnoga života u XVII i XVIII st., a upravo je ova tematika bila u našoj historiografiji dosad zanemarena« (350).

²⁹ Ovu važnu studiju ocijenio je Ivan Erceg u »Zborniku Pravnog fakulteta« u Zagrebu, 1954., 3–4, 330–332.

³⁰ Zanimljivo je da je jedini Ivan Erceg Herkovljevu Građu... prikazao u »Zadarskoj reviji« 1957., 1, 81–83.

³¹ *Rječnik srednjovjekovnog latiniteta*, 1 i 2, Zagreb, 1973. i 1978. završen je za istovrsne pothvate u nevjerojatno kratkom roku. Bio je to rezultat dalekovidne odluke da se za nj u obzir uzmu samo tiskana vrela do početka XVI. st. Time je rad bitno ubrzan i olakšan. Radovi su započeti 1961. a prvi sveščić A–Ch objelodanjen je već 1969.; slova A–K koja sadrži prvi svezak dotiskana su s trećim sveščićem kao I. svezak *Rječnika* već 1973. Usporedi više članaka o radu na *Rječniku* samog Herkova (vidi njegov popis radova br. 126, 127, 156, 170), a o tijeku rada M. Švab. Uz *Rječnik srednjovjekovnog latiniteta Jugoslavije* volumen I. A–K, »Suvremena lingvistika« 1975., 11, 32–34, gdje je skupljena i sva dotadašnja relevantna i pristupačna literatura o radu na tom pothvatu. Tada mi nije bio poznat prikaz Karla Nehringa, *Lexicon latinitatis medii aevi Jugoslaviae*, povodom objelodanjivanja prvoga sveščića *Rječnika* koji je objavljen u časopisu »Südost-Forschungen« 1972., 31, 420–421, a to su ostali i svi osvrsti na *Rječnik* koji su objelodanjivani u časopisu »Bulletin Du Cange«, specijaliziranom za praćenje rada na *Rječniku srednjovjekovnog latiniteta* Međunarodne unije akademije Novum Glossarium.

Tom kronološkom razdoblju pripada i studija Zlatka Herkova *Ime grada Zagreba u prošlosti*, Zagreb, 1957³².

Kada Herkov dolazi na čelo Akademijina Instituta za likovne umjetnosti, piše iscrpan rad utemeljen na neobjelodanim vrelima o djelovanju isusovaca u XVII. stoljeću na području umjetnosti (vidi popis njegovih radova, br. 107). Prijelazom u Historijski institut Akademije otvara novo područje rada, to je hrvatska metrologija. Niz rasprava u kojima obrađuje našu metrologiju započeo je studijom *Jus mensurarum et ponderum na području Hrvatske do polovice XVIII stoljeća*, *Zbornik Pravnog fakulteta* u Zagrebu, 1962., 3–4, 232–240. Njegovim zalaganjem Historijski institut Akademije postaje središnjom ustanovom za proučavanje naše metrologije. Na njegovu pobudu održano je u Zagrebu, 1971. međunarodno savjetovanje za proučavanje starih mjera, na kojem uz naše sudjeluju i stručnjaci iz Italije, Austrije, Njemačke, Mađarske, Francuske i Švicarske. Zbog zasluga za utemeljenje povijesne metrologije u Hrvatskoj i njezino istraživačko produbljivanje u srednjoj Europi, od 1973. postaje članom i glavnim tajnikom Međunarodnog komiteta za povijesnu metrologiju – na njegovu pobudu taj je komitet i ustrojen – a od 1975. bio je njegov doživotni počasni predsjednik.

Osim što je pisao o rezultatima istraživanja o bečkoj apotekarskoj funti, drugim bečkim mjerama kao i sustavu utemeljenu na bečkoj apotekarskoj funti, zatim njezinu odnosu prema augsburškoj apotekarskoj funti i starim bratslavskim žitnim mjerama (vidi popis njegovih radova, br. 110, 111, 112, 113, 134, 153, 175, 181, 215), posebnu pažnju u nizu studija i rasprava posvetio je zagrebačkoj mjeri XIII. st., starim varaždinskim mjerama, kupljeniku, mjerama Hrvatskog primorja, slavonskim žitnim mjerama XVIII. i XIX. st. prije prevladavanja decimalnog sustava mjera, zatim našim starim mjerama za dužinu i površinu te istarskim šupljim mjerama od kraja XVIII. st. do polovine XIX. st. (vidi popis njegovih radova, br. 131, 132, 150, 165, 177, 180, 189, 197, 206, 217). Podjednaku pažnju posvetio je teorijskoj i načelnoj važnosti istraživanja naših starih mjera te njihovu međusobnom odnosu (vidi popis njegovih radova, br. 111, 152, 182, 184, 188, 189, 194, 195).

Niz rasprava o povijesnoj metrologiji zaokružio je u svojevrsnu predbesjelu djelom *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb, 1973.³³ U tom sklopu ostaju nezaobilazna dva omašna sveska *Bibliographia metrologiae historicae*, 1 i 2, Zagreb, 1971,³⁴ i 1973., koje je izradio uz suradnju dr. Miroslava Kurelca. Svojim istraživanjima povijesne metrologije uspio je pokazati povezanost naših starih mjera osobito na području Banske Hrvatske, napose Zagreba i Varaždina, kao etalonskih mjera i njihovu vezu koja se temelji na osnovnoj mjeri – »bečkoj apotekarskoj funti«, koja čini ishodište dijela srednjoeuropskoga mjernoga sustava.

³² Unatoč tomu što se N. Klaić u ocjeni tog Herkovljeva rada, koju je objelodanila u *Historijskom zborniku* 1958.–1959., 307–311, nije složila ni s polazištima ni s njegovim rezultatima, te je drži neuspjelom, ipak smatram da se u njoj mogu naći još i danas plodni poticaji za rješavanje pitanja imena grada Zagreba. Toj se temi Herkov vratio 1992. (vidi popis njegovih radova br. 224).

³³ Vidi Darinko Munić, *O mjerama i utezima u povijesti naših krajeva*. Zlatko Herkov: *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb, 1973., *Jadranski zbornik* 1973.–1975., 486–489.

³⁴ Vidi Branko Hanž, M. Kurelac – Z. Herkov, *Bibliographia metrologiae historicae... Zagrabiae* 1971., »Vjesnik bibliotekara Hrvatske« 1971., 3–4, 226–228.

Kada u drugoj polovini sedamdesetih godina ovoga stoljeća težište svoga metrološkoga zanimanja okreće prema Rijeci i Hrvatskome primorju, objelodanjuje dva važna rada: sintetski pogled na najvažniju trgovinsku granu – solnu trgovinu – s metrološkog stajališta, *Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu*, Rijeka, 1971., te se zalijeće u povijest brodogradnje i objavljuje djelo *Gradnja ratnih brodova u Kraljevici 1764–1767.*, Pazin – Rijeka, 1979. Za sintetsko djelo *Povijest Rijeke*, Rijeka, 1988., napisao je još 1978. dio o najranijoj povijesti Rijeke.

Herkovljevo opredjeljenje za proučavanje hrvatske metrologije rezultat je dvojakoga iskustva, ali i namjerne odluke. Time je dao temelj svakome ozbiljnijem proučavanju hrvatske novovjekovne gospodarske povijesti. Na taj odsječak povijesnih istraživanja službena, tzv. marksistička historiografija nije mogla utjecati. Time je pokazao kojim putem jedan izrazito građanski orijentiran znanstvenik, intelektualac može djelovati naoko u sustavu a zapravo potpuno neovisno o njemu. Proučavanje hrvatske metrologije bilo je praktično provođenje njegove srednjoeuropske političke orijentacije. Tim proučavanjem pokazao je stvarne stoljetne veze između srednje Europe i Hrvatske.

Iz područja pravne povijesti najvažniji su radovi priređivanje i izdavanje prijevoda triju statuta, već spomenutih Rijeke i Zagreba, te *Statut grada Šibenika od godine 1608.*, Šibenik, 1983. Njima u pravilu prethode opširnije pravno-povijesne studije, a sam njihov prijevod ima i značenje komentara.

Vrlo vrijedno Herkovljevo djelo – u pravilu sve njegove sinteze utemeljene su na izvrsnome poznavanju vrela, historiografije, a prethodila im je obrada niza pitanja u više manjih rasprava i studija – *Iz povijesti javnih financija, financijskog prava i razvitka financijske znanosti Hrvatske*, Zagreb, 1985.³⁵ predstavlja krunu njegovih istraživanja povijesti financija i s njima povezanih povijesno pravnih disciplina.

Još je jedno područje gdje je Herkov stekao svojim istraživanjima neprolazne zasluge. Riječ je o povijesti njegova rodnog grada, a to je prinos povijesti Zagreba. Rezultate svojih metroloških istraživanja primijenio je u svojem djelu – nažalost objavljeno je u skraćenoj inačici zbog nedostatka novaca – *Povijest zagrebačke trgovine*, Zagreb, 1987.³⁶ Uz već spomenuti rad o Statutu Zagreba, objelodanio je veći broj studija, rasprava i članaka o zagrebačkoj povijesti. Među ostalim, pisao je o tajnoj bratovštini odvjetnikā i njezinu utemeljitelju Franji Kuševiću u prvoj polovini XVII. st. i o financiranju gradnje kanala na Manduševcu 1766.

Još u vremenu intenzivnoga zanimanja, praktičnoga i teorijskoga, za financije, dakle od 1931. do 1950., Herkov nerijetko piše o pojedinim problemima iz povijesti javne uprave – ponekad i komunalne – da bi to zanimanje produbio nakon što je, proučavajući novovjekovni latinitet, objavio tri važna rada (vidi popis njegovih radova br. 168, 170, 212). U tim radovima pokušava utvrditi autorstvo rukopisa koje povezuje direktno ili

³⁵ Trpimir Macan to djelo lapidarno ocjenjuje kao »puno podataka, plod dugotrajna, strpljiva i znalackog rada«, T. Macan, *Siječanjско štivo*, »Marulić«, 1988., 1, 106.

³⁶ Usporedi iscrpan prikaz iz pera Agneze Szabo, *Zlatko Herkov, Povijest zagrebačke trgovine*, Zagreb, 1987., str. 305, *Historijski zbornik*, 1988., 1, 331–334, koji završava potpuno opravdanim stajalištem »da je osnovna karakteristika knjige vrlo veliko bogatstvo relevantne izvorne građe, izrada brojnih tabličnih prikaza te prezentacija relevantne stručne literature« te da je to »nezaobilazni priručnik za svakoga historičara, kako za medijevista tako i za historičare koji se bave istraživanjima novijih razdoblja« (334).

indirektno s Nikolom Škrlecom. Time nastavlja proučavanja svoga prethodnika na Pravnom fakultetu, Milivoja Maurovića³⁷ iz područja povijesti javne uprave, napose odnosa i djelokruga rada subjekata upravne, izvršne i sudske vlasti u XVIII. stoljeću. Riječ je o opsežnoj, na neobjelodanim vrelima utemeljenoj, studiji, koja je raščistila mnoge i mnoge nedoumice o spomenutim vidovima djelovanja javne uprave u Hrvatskoj, *O rukopisu »Notitiae de praecipuis officiis regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae«, Rad 405, 1984., 33–194.* Gotovo je nepotrebno navesti da je visoka stručnost Zlatka Herkova za financijalno-javno-pravna pitanja vrednovana njegovim uključivanjem kao suradnika za spomenutu struku kako u Minervinu *Leksikonu.*, Zagreb, 1936, *Hrvatskoj enciklopediji*, 1941.–1945. tako i u oba izdanja *Enciklopedije Jugoslavije*, 1954.–1990.

Osim uredničkoga rada od 1931. – a od 1933. i nakladničkoga rada – u Financijskom arhivu, od 1938. urednik je najstarijega hrvatskoga financijalnoga časopisa »Financijski vijesnik«. Također je redaktor i glavni organizator rada na *Rječniku srednjovjekovnog latiniteta*, 1961.–1978., uređujući, odnosno suuređujući i njegovih 12 svezaka Saopćenja Centralne redakcije Međuakademijskog odbora za *Rječnik srednjovjekovnog latiniteta Jugoslavije*. Istovrstan posao obavio je i u šest svezaka 1967.–1974. Saopćenja Centralne redakcije Međuakademijskog odbora za *Rječnik novovjekovnog latiniteta Jugoslavije*. Glavna svrha obje serije Saopćenja bilo je neprekidno usmjeravanje k jedinstvenosti obradbe ekscerpiranih riječi, kao i eliminacija iz dalje obradbe onih među njima koje su dovoljno objašnjene u svim svojim značenjima te zadovoljavajuće potvrđene prema regijama i s obzirom na najraniju i najkasniju potvrdu u vrelima. Među ostalim, od 1964. bio je dugogodišnji tehnički urednik i tajnik glavne redakcije časopisa Savjeta akademija nauka i umjetnosti Jugoslavije, *Bulletin scientifique Section B*, kao i njegov stalni suradnik. Od 1984. uredio je kao glavni i odgovorni urednik dva sveska (knj. 58 i 59) Akademijinih Starina.

God. 1940. stupio je u Družbu »Braća Hrvatskog Zmaja«, u kojoj je obnašao niz dužnosti. Među ostalim bio je zamjenik Velikog meštra, meštar prava, Areopagit i posjednik Spomen znaka Zlatnog zmaja te jedan od suobnovitelja reda 1990. kao Prazmaj Unadolski. Bio je član suradnik Akademije znanosti i umjetnosti od 1975., a 1983. postaje članom dopisnikom. Bio je i počasni član Hrvatskoga numizmatičkog društva. Potonje počasno članstvo više je nego zaslužio svojim radovima iz numizmatike.

Na poslijediplomskom studiju pomoćnih povijesnih znanosti na Filozofskome fakultetu u Zadru predaje metrologiju od 1972. do 1982.

U za sada (ožujak 1996.) ne potpuno pregledanoj ostavštini Zlatka Herkova sačuvano je niz završenih rukopisa. Za tisak je predano djelo (oko 500 stranica) s naslovom *Šest stoljeća uprave slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*. Upravo se ove godine navršava desetljeće, a taj rukopis nije ugledao svjetlo dana! Zatim je, čini se, završen niz radova koji se mogu svesti pod naslov *Mjere Hrvatsko-slavonske Vojne krajine*. Sigurno je da u još nepregledanoj ostavštini postoje brojni rukopisi pripremljeni za tisak, koje, držim, svakako treba učiniti pristupačnim javnosti.

³⁷ *Notitia de praecipuis officiis regnorum Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae*, »Rad« 222, 1920., 1–29.

POPIS RADOVA ZLATKA HERKOVA³⁸

Kratice upotrijebljene u ovom popisu

| | |
|-------------|--|
| B | <i>Bulletin scientifique</i> , Section B |
| EJ | <i>Enciklopedija Jugoslavije</i> |
| FA | » <i>Financijski arhiv</i> « |
| GN | » <i>Gradski namještenik</i> « |
| HE | <i>Hrvatska enciklopedija</i> |
| Lj | <i>Ljetopis JAZU</i> |
| O | » <i>Odvjetnik</i> « |
| OL | » <i>Obrtnički list</i> « |
| SCR MO RNLJ | <i>Saopćenja Centralne redakcije Međuakademijskog odbora za Rječnik novovjekovnog latiniteta Jugoslavije</i> |
| S | <i>Starine JAZU</i> |
| Z | <i>Zbornik Historijskog instituta JAZU</i> |

1931.

1. *Prometni porez*, u: *Zbirka financijskih zakona*, sv. I. (u suradnji sa S. Vrtarom i V. Kružićem), Zagreb, 1931., 317 str.
2. *Prometni porez*, FA 1, 36–40; 4–5, 148–155.

1932.

3. 'Financijski almanah za godinu' 1932. (u suradnji sa S. Vrtarom i V. Kružićem), Zagreb, 1932., 400 str.
4. *Poreska utaja obzirom na obveznike tečevine*, FA 7–8, 282–286.
5. *Povišenje prometnog poreza i porez na luksus*, FA 9, 341–348.

³⁸ Ovaj popis nastao je na temelju nekoliko izvora. Konzultirani su katalogi Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, Knjižnice Povijesnog arhiva u Zagrebu i Knjižnice HAZU u Zagrebu, zatim je iscrpljen Katalog periodike, abecedni i predmetni, koji seže od XVIII. st. do uključivo 1945. a nalazi se u Leksikografskom zavodu »Miroslav Krleža« u Zagrebu te Popis važnijih radova koji je uradio sam Z. Herkov za potrebe *Hrvatskoga biografskog leksikona* (ukupno 145 jedinica u rasponu od 1931.–1983.). U RO taj popis dopunjen je do 1992. s ukupno još 12 jedinica, a dvije jedinice našao sam u hemeroteki napisa iz dnevnih i tjednih novina koji su od 1931. do 1971. izrezivani i ulijepljeni u jedan oveći album. Koristim priliku da se vrlo srdačno zahvalim gospodinu Zvonimiru pl. Herkovu, koji mi je tu obiteljsku dragocjenost dozvolio upotrijebiti za ovaj popis radova. Pregledani su svi časopisi za koje je postojala bilo kakva indicija da sadrže Herkovljeve radove, kao i *Hrvatska enciklopedija*, I–V, Zagreb, 1941.–1945., te *Enciklopedija Jugoslavije*, I–8, Zagreb, 1955.–1971. i njezino drugo izdanje, I–6, Zagreb, 1980.–1990. Iz vida nisu ispušteni ni neki bibliografski pregledi kao što su: *Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova u časopisima Narodne Republike Hrvatske*, Zagreb, 1948.–1956.; *Bibliografija Bibliografskog instituta u Beogradu 1950.–1990.*; *Dix annes d'historiographie Yougoslave 1945–1955.*, Beograd, 1955.; *Historiographie Yougoslave 1955–1965*, Beograd, 1965.; *Historiography of Yugoslavia 1965–1975*, Beograd, 1975., i *Bibliographia historico-economica Iugoslaviae*, Zagreb, 1978.

6. *Preradba i obrada u smislu odredaba o skupnom porezu na poslovni promet*, FA 12, 438–441.

1933.

7. 'Financijski almanah za godinu 1933.' (u suradnji sa S. Vrtarom i V. Kružićem), Zagreb, 1933., 344 str.
8. *Naplata skupnog prometnog poreza na krzna i krznarske proizvode*, FA 1, 12–16.
9. *Nešto o prevaljivanju prometnog poreza*, FA 2, 79–83.
10. *Nekoliko misli uz praktičnu primjenu propisa o porezu na poslovni promet*, FA 5–6, 208–214; 8–9, 372–375.
11. *Zbirka propisa o porezu na poslovni promet*, Zagreb, 1933., XX + 640 str. + Dodatak, Sa svim izmjenama do 15. juna 1934., 50 nepaginiranih listova.
12. *Dokaz svjedocima u postupku pred poreskim vlastima*, FA 11, 413–419; 1934, 2–70–72.

1934.

13. *Kazne po Zakonu o neposrednim porezima*, FA 1, 7–14.
14. *Prisizanje svjedoka u poresko-krivičnom postupku*, FA 6, 307–310.
15. *Kazneno-pravna odgovornost u krivicama prema zakonu o neposrednim porezima*, FA 9–10, 403–418.
16. *Osvrt na reformu prometnog poreza*, FA 12, 590–597; 1935., 1–2, 21–26.

1935.

17. Dr. Valdemar Lunaček: *Pitanje roka zastare općeg poreza na poslovni promet*, FA 1–2, 99.
18. *Pitanje razduženja i porezi*, FA 4, 173–175.
19. *Za reformu porezne administracije*, FA 7–8, 277–282; 9–10, 333–335; 1936, 4, 109–112.

1936.

20. *Kada je promet monopolskim predmetima oprošten od plaćanja prometnog poreza*, FA 2–3, 49–52.
21. *Da li se odredbe o posebnom poreznom dodatku odnose i na državna i samoupravna poduzeća*, FA 4, 107–109.
22. *Zakoni, uredbe i pravilnici o neposrednim porezima. Novo i važno djelo g. dr. A. Sladovića, »Jugoslovenski Lloyd« 8, 3.*
23. *Izračunavanje rentabiliteta poduzeća bez uložne glavnice. Uz primjenu člana 86. Zakona o neposrednim porezima*, FA 10, 373–380.

24. *Dokidanje i mijenjanje odluka i riješenja poreznih vlasti u i izvan žalbenog postupka*. Prilog uz pitanje pravomoćnosti odluka i riješenja poreznih vlasti, FA 11, 422–442.
25. *Kazneno-pravna odgovornost u krivicama prema Zakonu o neposrednim porezima, Spomenica Dolencu, Kreku, Kušeuju in Škerlju*, Ljubljana, 1936., 99–117.

1937.

26. *Kazna radi propusta podnošenja godišnje prijave prometnog poreza*. Član 137. ili 138. Zakona o neposrednim porezima? FA 7–8, 221–227.
27. *Zbirka propisa o porezu na poslovni promet*, Zagreb, 1937., XLVII + 640 str. (II. prerađeno i dopunjeno izdanje) + Dodatak I., sa izmjenama i dopunama do 15. IX. 1938., 7 listova.

1938.

28. *Načelo jedinstvenosti proračuna sa osobitim osvrtom na proračune gradova*, FA 2–3, 57–76.
29. *Javnost gradskih proračuna*, GN 3, 1–3.
30. *Još dva načela gradskih proračuna*, FA 4, 105–121.
31. *Kontrola uprave gradskog poglavarstva*. Povodom osnivanja kontrolnog ureda kod Gradskog poglavarstva u Zagrebu, GN 4, 1–3; 5, 2–5; 7, 3–4.
32. *Važnost specijalizacije gradskih proračuna*, FA 5, 153–163.
33. *Nekoliko riječi o današnjem načinu oporezovanja*, »Zborski dnevnik« 5, 10.
34. *Devizni propisi Jugoslavije*, Novosti 148, 12.
35. *Nadzor države nad radom općina i nad njihovim gospodarstvom*, FA 6, 217–223.
36. *Općinski proračun treba da je jasan i pregledan*, FA 7–8, 273–286.
37. *Općinski proračuni u teoriji i praksi s osobitim obzirom na gradske općine*, Zagreb, 1938., 267 str.
38. *Financijska uprava grada Zagreba po statutu od god. 1609. i njene promjene*, GN 8, 4–5.
39. *Organi financijske uprave prema statutima dalmatinskih gradova*, GN 9, 5–8, i FA 10–11, 409–412. (odlomak iz *Općinski proračuni u teoriji...*).
40. *Financiranje gradnje kanala na Manduševcu godine 1766.*, GN 12, 4–5.
41. *Proračun ili budžet?* GN 13, 26. (odlomak iz *Općinski proračuni u teoriji...*).
42. *Kada se naplaćuje dodatni porez na konfekcioniranje tkanina*, FA 9, 375–379.
43. *Conscriptio introitus et exitus proventuum pecuniarum Liberae regiae Civitatis Zagrabiensis 1699–1754*, GN 10, 6–8.
44. *Služba gradskog dekana u prošlosti grada Zagreba*, Zagreb, (revija) 9, 294–302; 10, 325–332.
45. *Gradski porezni ured u svijetu statistike*, GN 14, 9.

1939.

46. *Zastara naplate poreza. Potreba izvanrednih olakšanja i otpisa za stare porezne dugove*, FA 1, 1–6, i *Svojina* 6, 45–47; 7, 54.
47. *Zakonitost u radu financijskih organa je preduslov valjane financijske uprave*, FA 2–3, 37–39.
48. *Proračun grada Zagreba od godine 1814/15.*, GN 18, 5–6.
49. *Komunalna poduzeća treba osloboditi od poreza. Nedosljednost današnjih propisa. Jedan prijedlog Savezu gradova*, GN 19, 3–4.
50. *Rješenje problema prihoda naših gradova ne dozvoljava više odlaganja*, GN 22, 1–2.
51. *Prva je zapovijed valjane gradske uprave: Brižljiva skrb za gradsku imovinu*, GN 23, 7.
52. *Problem prihoda grada Zagreba. Odgovor dra. Herkova na poziv ing. Šefčeka da riješi problem prihoda našega grada*, GN 24, 4–6.
53. *Porezni moral i porezni kazneni propisi*, FA 9–10, 205–206.
54. *Razlozi potrebe reforme poreznog krivičnog prava*, Spomenica IX. glavne skupščine kongresa pravnikova Kraljevine Jugoslavije v Rogaški Slatini in Mariboru, Ljubljana, 1939, 39–55.

1940.

55. *Komunalne financije po predavanjima dr Zlatka Herkova (stenografirao T. Tomašić, bez autorizacije)* Zagreb, 1940., 94 str.
56. *Povodom novih poreznih propisa*, FA 1, 11–12, i *Privredni pregled* 7, 2.
57. *Osnivanje Instituta za javne financije u Zagrebu*, FA 4, 145–146.
58. *Još o reformi porezne administracije*, FA 5–6, 217–220.
59. *Centralna novčana ustanova naših gradova*, Jutarnji list 10354, 13.
60. *Vicesima haereditatum. Povijest poreza na nasljedstvo Rimskog Carstva*, FA 7, 305–310.
61. *O financijalnoj samostalnosti Banovine Hrvatske*, FA 8, 355–362.
62. *Deset godina skupnog poreza*, FA 9, 428–436.
63. *Porezno opterećenje industrija i industrijskih radnika u Zagrebu*, Četrdeseta 10, 8.
64. *O prijedlogu proračuna grada Zagreba za godinu 1940–41.*, GB 29, 4–5.
65. *O fiskalnom opterećenju industrija na području grada Zagreba*, GN 34, 5–6.
66. *Osobni izdaci u svijetlu financijske politike gradova*, GN 36–37, 11–12.
67. *Načelo pravednosti s obzirom na neposredne poreze*, Poslanica Saveza hrvatskih obrtnika, Središnjica u Zagrebu Banovine Hrvatske, Zagreb, 1940., 29–34.

1941.

68. *O porijeklu biljega*, FA 3–4, 97–101.
69. *Povijest poreza na zemljište*, GN 38, 1–2.

70. *Nacrt komunalnih financija*, GN 39–40, 2–8. (nedovršeno)
71. *Apanaža*, HE 1, 507.
72. *Bede*, 1., HE 2, 325.
73. *Bede*, 2., HE 2, 325.
74. *Bodin*, Jean (kao financijsko porezni pisac), HE 2, 702.

1942.

75. *Bornitz*, Jakob, HE 3, 89.
76. *Boroša*, Stjepan, HE 3, 91.
77. *Botero*, Giovanni, HE 3, 180 (s R. Signjarom).
78. *Braum*, Franjo, HE 3, 253.
79. *Civilna lista*, HE 3, 791.

1943.

80. *Tumač propisima o porezu na poslovni promet*, Zagreb, 1943., XXXI + 630 str.

1944.

81. *Porez na ratne dobitke kao naravna posljedica rata*, *Gospodarstvo* 56, 9–11.
82. *Pregled poviesti občinskih financija*, *Gospodarstvo* 110, 10; 115, 10; 120, 10; 127, 10; 130, 10; 136, 10; 141, 10; 146, 10; 151, 10; 157, 10; 163, 9; 168, 10; 174, 10; 180, 10; 185, 10; 191, 10; 198, 10.
83. *Tumač ratnim porezima*, Zagreb, 1944., 101 str.

1945.

84. *Obćinske financije*. Prilog uz proučavanje financija naših gradova i občina s povjesnog, teoretskog i praktičnog gledišta, Zagreb, 1945., V + 294.
85. *Dimnica* (opći pojam), HE 5, 6–7.
86. *Domanium*, HE 5, 177.

1946.

87. *Novi Zakon o neposrednim porezima donosi potpunu reformu poreznog sustava*, OL 12, 1.
88. *Porez na poslovni promet*, OL 14, 3; 15, 3.
89. *O poreznim odborima*, OL 19, 2.

1947.

90. *O novom porezu na promet proizvoda*, OL 2, 1.
91. *Uredba o porezu na promet proizvoda – sustavno donošenje propisa o novom porezu na promet proizvoda*, OL 8, 1–2.

92. *Nova Uredba o porezu na dohodak*, OL 9, 5.
93. *O razlikama akumulacije*, OL 10, 2.
94. *O zaračunavanju poreza na promet proizvoda. Cijene i porez na promet proizvoda*, OL 21, 3; 23, 2; 24, 2.

1948.

95. *Statut grada Rijeke od godine 1530*, Zagreb, 1948., 610 str.

1949.

96. *Uputstvo o načinu obračunavanja opće državne akumulacije (poreza na promet proizvoda) u godini 1949*, OL 5, 2–3; 6, 2. (u br. 6 naslov O obračunavanju opće državne akumulacije za godinu 1949.)
97. *Opće državna akumulacija (porez na promet proizvoda) kao kalkulaciona stavka pri izračunavanju cijena proizvoda i usluga*, OL 8, 1–2.
98. *Stope poreza za pojedine obrtničke struke po propisima »Tarife jedinstvenog poreza na promet proizvoda lokalne proizvodnje«*, OL 18, 3; 19, 3.
99. *Važnost podnošenja izvještaja o obračunu i uplati državne akumulacije*, OL 20, 1–2.

1950.

100. *Sastavljanje i kalkulacija obrtničkih proizvoda i usluga*, OL 1–2, 8.
101. *Porezni priručnik za obrtnike*, Zagreb, 1950., 255 str.

1952.

102. *Statut grada Zagreba od god. 1732. i Zbornik statuta grada Zagreba od godine 1773. I.*, Zagreb, 1952., 69 str. + 1.
103. *»Horvacki novac« – Hrvatska novčana jedinica XVIII. stoljeća*, S knj. 44, 95–199.

1956.

104. *Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske*, Djela JAZU knj. 47 /48?/, I, Zagreb, 1956., 525 str., i 48, II, Zagreb, 1956., 620 str.
105. *Budžet, državni (proračun)*, EJ 2, 254–256.
106. *Carine (Hrvatska)*, EJ 2, 330–331.

1957.

107. *Ime grada Zagreba u prošlosti*, II., Zagreb, 1957., 48 str.
108. *Der Denarius Croaticus*, Numismatische Zeitschrift, Wien, 1957.

1962.

109. *Građa za povijest umjetnosti* (Iz spisa zagrebačkih Isusovaca iz XVII stoljeća), Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU 1 i 2, 62–80.
110. *Jus mensurarum et ponderum na području Hrvatske do polovine XVIII stoljeća*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3–4, 232–240.

1963.

111. *Istraživanje naših starih mjera*, Lj knj. 69, 241–258.

1964.

112. *Libra medicinalis ponderis Viennensis*, Zbornik 5, 51–70.
113. *Das alte Wiener Apothekerpfund*, 'Österreichische Apotheker Zeitung' 13, 189–192.

1965.

114. *Über die Grundlagen eines einheitlichen Systems der Wiener und unterösterreichischen Masse*, B 1–2, 2–3.
115. *Die alten Wiener Masse vom Standpunkte eines über Österreichsgrenzen reichenden Masssystems betrachtet*, B 3–4, 66–68.
116. M. Montani, *Steindenkmaler auf der Insel St. Georg bei Perast*, B 3–4, 115.
117. V. Tartaglia-Kelemen, *Ausstellung im Jahre 1874 im Narodni dom*, B 3–4, 114.
118. N. Gaćeša, *Festsetzung der Agrarreformobjekte auf dem Grossgrundbesitz des Grafen Ivan Drašković in Jahre 1935*, B 3–4, 115.
119. D. Šepić, *Angelo Vivante und der italienische Irredentismus entlang des Adriatischen Meeres*, B 3–4, 115.
120. S. Barjaktarević, *Unbekannte Angaben über J. Hammer, den Schriftsteller der Geschichte des Osmanischen Reiches*, B 3–4, 115.
121. M. Despot, *Über die Wirtschaftsverhältnisse der Stadt Varaždin in den ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts*, B 3–4, 116.
122. V. Krestić, *Bauernunruhen in Kroatien und Slawonien in den sechziger Jahren des XIX. Jahrhunderts*, B 3–4, 116.
123. F. Bikar, *Die Rolle des Ervin Szabo in Arbeitbewegung der Ungarn und der nichtungarischen Völker von Ungarn von 1900 bis 1918*, B 3–4, 116.
124. Z. Herkov, *Libra medicinalis ponderis Viennensis*, B 3–4, 116.
125. O. Mandić, *Lehnsbauer in den Gemeinden um dem Kvarner vom XIII. bis zum Ende des XVII. Jahrhunderts*, B 3–4, 116.
126. I. Erceg, *Die sozial-ökonomischen Verhältnisse auf den Perlas'schen Gutern*, B 3–4, 116.
127. M. Kurelac, *Repertorium fontium historiae medii aevi*, B 3–4, 117.
128. R. Modrić, *Aus dem Material für das Wörterbuch der mittelalterlichen Latinität Jugoslawiens*, B 3–4, 120.
129. *A Dictionary of the Medieval Latinity of Yugoslavia as the Collective Work of Three Academies*, B 7–8, 195–196.

1966.

130. *Dictionary of the Modern Time Latinity of Yugoslavia – Another Collective Work of the Three Academies*, B 5–6, 135–136.
131. *Zagrebačka mjera XIII stoljeća – temelj hrvatskog sustava mjera kroz vijekove*, Lj knj. 71, 187–226.

1967.

132. *Das alte Zagreber Masse – ein Glied eines mitteleuropäischen Masssystems*, B 1–3, 3–7.
133. *A Scientific Meeting on the Occasion of the 300th Anniversary of Johannes Lucius Entitled »De Regno Dalmatiae et Croatiae«*, B 1–3, 7.
134. *Das Langenmass der Wiener Stadtpläne des XVI. Jahrhunderts*, B 10–12, 231–232.
135. *Ensignement Social and Economic Aspects of Education*, B 10–12, 233–234.
136. J. Buturac, I. Filipović, M. Križman, V. Šojat, *Prothocolla Generalium congregationum statuum et ordinum Regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae a 1743–1749 celebratarum*, B 10–12, 287.
137. D. Klen, *Die Entstehung der Ortschaften Flenga, Delići und Kloštar in der ehemaligen Fratia*, B 10–12, 289.
138. S. Vekarić, *Die Arten und Typen der Dubrovniker Schiffe des XIV. Jahrhunderts*, B 10–12, 296.
139. P. Butorac, *Die territoriale Entwicklung von Kotor*, B 10–12, 296.
140. L. Beritić, *Die Burg Soko in Konavle*, B 10–12, 296.
141. J. Lučić, *Die Erwerbszweige der Astartea von Dubrovnik*, B 10–12, 296.
142. A. Kapor, *Ein Landwirtschaftlicher Besitz auf der Insel Korčula im XVI. Jahrhundert*, B 10–12, 296.
143. I. Mitić, *Die Rolandsaule in Dubrovnik*, B 10–12, 296.
144. Z. Šundrica, *Die Schulverhältnisse in der Republik Dubrovnik im XVIII. Jahrhundert*, B 10–12, 296.
145. Ž. Dadić, *Der Mathematik-, Physik- und Astronomieunterricht in Dubrovnik am Ende des XVIII. und anfangs des XIX. Jahrhunderts*, B 10–12, 296.
146. V. Ivančević, *Über die Einwohner von Dubrovnik in Genua in der zweiten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts*, B 10–12, 296.
147. G. Novak, *Geschichte der Stadt Dubrovnik von den ältesten Zeiten bis zum Anfang des VII. Jahrhunderts*, B 10–12, 297.
148. I. Erceg, *Einige wirtschaftliche Daten aus dem Leben der Stadte Triest, Senj und Karlobag*, B 10–12, 297.
149. I. Erceg, *Einige wirtschaftliche Daten aus dem Leben wirtschaftlicher Lebensbedingung auf dem Gebiet des ehemahligen Istriens*, B 10–12, 297.
150. *Prilog upoznavanju slavonskih žitnih mjera XVIII i XIX stoljeća*, Lj knj. 72, 311–344.

1968.

151. *A Symposium on the Slavonian Military Borderland*, B 1–3, 3–4.
152. *Važnost, značaj i metoda proučavanja naših starih mjera*, Predavanja Historijskog instituta JAZU sv. 1, Zagreb, 1968., 24 str.
153. *Stare bratislavske žitne mjere u Hrvatskoj*, Slovenska arhivistika, 1, 43–52.
154. *Tajna bratovština odvjetnika u starom Zagrebu i njezin osnivač Franjo Kušević*, Iz starog i novog Zagreba, IV, 121–129.
155. *Mirovine i mirovinsko osiguranje u XVIII i XIX stoljeću*, O 4–5, 81–90.
156. *Seoski suci i njihov djelokrug u drugoj polovici XVIII stoljeća*, O 4–5, 90–95.
157. *Jozefinski sudbeni red*, O 4–5, 96–107.
158. *Sudovi naših slobodnih gradova u XVIII stoljeću*, O 6–7, 145–152.
159. *Report on the Work of the Inter-Academies Committee for the Dictionary of the Medieval and Modern Latinity of Yugoslavia*, B 7–9, 165–166.
160. *Kraljevsko vijeće za kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju*, O 8, 216–230.
161. *Odvjetnički statut (red) iz godine 1694*, O 9, 24–37.
162. *Upute za rad odvjetnika iz godine 1804*, O 9, 38–46.

1969.

163. *Rukopis »Contributione Croatiae seu superioris Slavoniae« – njegov povod, sadržaj i autor*, S knj. 54, 17–51.
164. *O autoru rukopisa »De praecipuis officiis regnorum Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae«*, Predavanja Historijskog instituta JAZU sv. 2, Zagreb, 1969.
165. *Stare varaždinske mjere*. Lj knj. 73, 295–331.
166. *Povijest gospodarstva u svijetlu srednjovjekovnog i novovjekovnog latiniteta (s osobitim obzirom na gospodarsku povijest Zagreba)*, SCR MO RNLJ 2, 5–28.
167. *Fontes ex archiviis deprompti Additamentae*
 1. *Tabella conscriptionis animarum libere regiae que civitatis Zagrabiensis pro anno 1781.*
 2. *Aestimatio pretii rerum venalium et operum opificium fabrorumque regnotenus facta a die 21. Januarii 1691.*
 3. *Aestimatio pretii rerum venalium et operum opificium fabrorumque Comitatus Zagrabiensis die 9. Februarii 1742. facta et ordinata.*
 4. *Aestimatio pretii rerum venalium et operum opificium fabrorumque Comitatus Zagrabiensis et Crisiensis die 19. Septembris 1749. et die 9. Martii 1751. facta et ordinata*, SCR MORNJ 2, 28–90.
168. *Über einige Handschriften die Nikolaus Škrlec zugeschrieben werden*, B 4–6, 89–90.
169. *Die alten Pressburger Trockenmasse in Kroatien*, B 4–6, 188.
170. *Ist Nikolaus Škrlec (Skerlec) der Verfasser der Handschrift »De praecipuis officiis Regnorum Croatiae, Sclavoniae et Dalmatiae«?*, B 7–9, 209.
171. *Das Mittel – und Spätlatein in den Quellen für Wirtschaftsgeschichte*, B 10–12, 389.

1970.

172. *Financijska znanost kao predmet visokoškolske nastave u Hrvatskoj do polovine 19. stoljeća*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1, 49–66.
173. *Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae*. Fasciculus 1, B 1–3, 3.
174. *Einige Bemerkungen über die Erforschung des alten Wiener Langenmasses*, B 4–6, 114–115.

1971.

175. *O Keplerovim metrološkim radovima*. 'Dijalektika' 4, 99–110.
176. *Johannes Kepler – ein Pioner der österreichischen Metrologie (1571–1630)*, B 10–12, 289–290.
177. *Kupljenik – stara hrvatska mjera*, 'Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu' XVI, 213–260.
178. *Fontes ex archiviis deprompti* (Continuatio I.)
- A. *Rerum venalium aestimationes et conscriptiones*
 - 1. *Limitatio rerum venalium civitatis Posegane anno 1774. elaborata.*
 - 2. *Tabella inductionis, eductionis et transitus pro anno 1768.*
 - B. *Inventaria*
 - 1. *Inventarium arcis Sziszek (1718.).*
 - 2. *Inventarium rerum mobilium et immobilium defuncti domini Pauli Kaloczy (1757.).*
 - 3. *Inventarium rerum mobilium liberae regiaeque civitatis Zagrabiensis (1758.).*
 - 4. *Inventarium rerum mobilium liberae regiaeque civitatis Zagrabiensis (1772.).*
 - 5. *Inventarium substantiae quondam Valentini Harro post fata viduae eiusdem Ludmillae.*
 - 6. *Inventarium universarum rerum defuncti episcopi Constantini Stanich (1839.), SCR MO RNLJ 5, 1971, 1–106.*
179. *Bibliographia metrologiae historicae (u suradnji s M. Kurelclem)*, Zagreb, 1971., 270 str. + ilustracije.
180. *Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu*. Posebna izdanja Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu 4, Rijeka, 1971., 228 str.
181. *Ein kleiner Beitrag zur Grossen Frage einer systematischen Erforschung der alter Wiener Langenmasse*, Zagreb, 1971., 45 str. + 6.
182. *Savjetovanje o proučavanju srednjoevropskog sustava starih mjera u okviru međunarodne suradnje*, Zagreb, 1971., 28 str.

1972.

183. *Carinski cjenik grada Senja od 1577. god.*, 'Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu' XVII, 45–78.
184. *Nacrt predavanja povijesne metrologije*, Zagreb 1972., 94 str. (skripta).
185. *Uloga hrvatskog novca u povijesti Hrvatske*, 'Numizmatičke vijesti' 30, 23–34.

1973.

186. *Bibliographia metrologiae historicae II* (u suradnji s M. Kurelcem), Zagreb, 1973., 210 str.
187. *Naše stare mjere i utezi*. Uvod u teoriju povijesne metrologije i njezina praktična primjena pri proučavanju naše gospodarske povijesti, Zagreb, 1973., 132 str.
188. *International Committee for Historical Metrology*, B 10–12, 233–234.

1974.

189. *Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu* (I. dio), Zbornik 7, 61–151.
190. *Christoff Rudolf und das Problem seiner Masse*, Zbornik 7, 159–173.
191. *Der Ursprung des Wiener Apothekerphundes von 353*, 688 g., B 4–6, 85–86.

1975.

192. *Bibliographia metrologiae historicae*, (3) Additamenta, Zagrabiae 1975, 129 str.
193. *Pondus sebicum medicinalae*, B 7–9, 153–154.
194. *Der Erste internationale Kongress für historische metrologie*, Zagreb, 28.–30. Oktober 1975, B 10–12, 257–258.

1977.

195. *Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu* (II.), Zbornik 8, 143–215.
196. *Statut grada Karlobaga 1757*, 'Vjesnik Historijskih arhiva Rijeke i Pazina' XX, 77–105.

1978.

197. *O istarskim šupljim mjerama od kraja XVIII stoljeća do polovice XIX stoljeća*, Jadranski zbornik X, 353–392.
198. *Das Augsburger und Wiener Apothekerphund – die Grundmasse eines mitteleuropäischen Mass-Systems*, Beiträge zur Wirtschaftsgeschichte II., Nürnberg, 1978., 393–404.

1979.

199. *Hugo Blotius – ein Vorkämpfer für ein einheitliches weltumfassendes Mass-System*. Travaux du II. Congres international de la Metrologie historique, Edinburgh, München, 1979, 193–231.

200. *Beiträge zur Erforschung der Geschichte der Fuss-Schiffahrt in Kroatien im 18. und 19. Jahrhundert*, Festschrift für Alfred Hoffmann zum 75. Geburtstag (Wirtschafts – und socialhistorische Beiträge, Wien, 1979., 174–189.
201. *Moneta croatica?* 'Numizmatika' VI, 49–53.
202. *Organizacija Čazmanske provincije na početku 15. stoljeća*, Čazma u prošlosti i danas, Čazma, 1979., 113–121.
203. *Statut grada Karlovcā od godine 1778.*, Karlovac 1579–1979 (zbornik), Karlovac, 1979., 109–114.
204. *Gradnja ratnih brodova u Kraljevici 1764–1767*, Posebna izdanja Historijskih arhiva u Pazinu i Rijeci 8, Pazin – Rijeka, 1979., 226 str.
205. *Rudžer Bošković und die Masse seiner Grademassung*, Festschrift für J.O. Fleckenstein, Basel – München, 1979.

1981.

206. *Još nešto o starim mjerama Hrvatskog primorja i Istre*, Jadranski zbornik 11 za 1979–1981 [1983.], 219–254.
207. *Srpska apotekarska funta*, Glas SANU 328, knj. 22, 87–97.

1982.

208. *Carine i carinski sistem* (Hrvatska), EJ, 22, 612–614.

1983.

209. *Statut grada Šibenika od godine 1608.*, Šibenik, 1983., 449 str.
210. *Organizacija uprave grada Varaždina i njezin djelokrug od 15. do 18. stoljeća*, Varaždinski zbornik, Varaždin, 1983., 219–232.

1984.

211. *O prekomorskoj trgovini i trgovačkoj mornarici na Jadranu u doba Marije Terezije s osobitim obzirom na Hrvatsko primorje*, Maria Theresia als Königin von Ungarn, Eisenstadt, 1984., 319–337.
212. *O rukopisu »Notitiae de praecipuis officiis regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae«*, Rad JAZU knj. 405, 22, 33–194.
213. *Daće* (Hrvatska), EJ, 23, 357.
214. *Dubrovačka Republika* (mjere), EJ, 23, 645.

1985.

215. *Podrijetlo augsburške i bečke apotekarske funte i njihov utjecaj na druge srednjoevropske mjere*, Acta metrologiae historicae, Linz, 205–237.
216. *Iz povijesti javnih financija, financijskog prava i razvitka financijske znanosti Hrvatske*, Zagreb, 1985., 242 str.

217. *Dodatak uz stare mjere Hrvatskog primorja i Istre*, Jadranski zbornik 12 za 1982–1985, 1983! točno 1988., 459–521.

1986.

218. *Fuggerzeitungen*, EJ, 24, 291.

219. *Holzmann, Hugo*, EJ, 24, 726.

1987.

220. *Povijest zagrebačke trgovine*, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske, knj. 21, Zagreb, 1987., 305 str. + 2.

1989.

221. *O Varaždinskom gradskom sudu s osobitim obzirom na srednji vijek*, Radovi Zavoda za znanstveni rad JAZU u Varaždinu 3, 75–98.

222. *Izmjera grada Varaždina od godine 1766. i njome izazvana buna*, Radovi Zavoda za znanstveni rad JAZU u Varaždinu 3, 99–109.

1990.

223. *Iz povijesti javnih financija i financijskog prava Hrvatske od 1850 (1848) do 1918*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 1, 39–72.

1992.

224. *Ponovno o imenu grada Zagreba u prošlosti*, 'Numizmatičke vijesti' 1 (45) 64–70.

**A CONTRIBUTION TO BIOBIBLIOGRAPHY OF ZLATKO HERKOV
(1904. – 1994.)**

SUMMARY. On the basis of the complete published work of Zlatko Herkov (Zagreb, August 16, 1904 – Zagreb, April 21, 1994) – the list of his writings, which comprises some twenty books, all together 227 bibliographic items, is an integral part of this paper – the author presents Herkov's contribution to a whole series of disciplines: finances and financial law with a special concern for public finance, their history and application, publication of Latin sources, history of city constitutions, numismatics, metrology, Latin language from the Middle Ages to 1848, economic history, law history, particularly history of public administration, history of shipbuilding, history of art, and history of his native city Zagreb. Herkov's works were published over a period of more than six decades – from 1931 to 1992.